

Projektrapport

Ett projekt inom ramen för Akademi sydost

Lärarexamen för gymnasieskolan

Utbildning för verksamhet i de
yrkesförberedande gymnasieprogrammets
karaktärsämnen

Version 2.0

Heléne Ivarsson, Stellan Ranebo, Lars Wennerström, September 2006

Innehåll

Förord	3
Förutsättningar	4
Yrkesläroutbildning i svenskt och internationellt perspektiv	4
Yrkesläroutbildning i sydost	5
Dubbel examen, civilingenjör och lärare i gymnasieskolan, 200 poäng	8
Utbildningens karaktär	10
Samverkan med näringsliv, kommuner och lärcentra	10
Utbildningsprofil och pedagogiska riktlinjer	10
Underlag för utbildningsplan	11
Organisation, innehåll och ansvarsfördelning	14
Infrastruktur och samspel mellan lärosätena	14
Förslag till förgreningar och ansvarsfördelning på lärosätena	14
Rekrytering, validering och antagning	17
Förslag till aktivitetsplan	18
Kostnads kalkyl avseende utbildningen	20

Förord

Styrelserna för de tre lärosätena, som samverkar inom *Akademi Sydost*, har gemensamt uttalat sin vilja till fördjupat samarbete vid styrelseseminarium den 28 oktober 2005. Lärarutbildning utgjorde ett av de föreslagna samarbetsområdena.

Lärarexamen för gymnasieskolan - utbildning för verksamhet i de yrkesförberedande programmens karaktärsämnen och en variant av så kallad *utbildning till dubbel examen (civilingenjör och lärare)* anges som särskilt lämpliga för gemensam utveckling, dels för att här saknas hindrande traditioner, dels för att de tre lärosätena uppvisar komplementära kompetenser inom området. Därtill kommer att gymnasielärarutbildning enligt de två nämnda alternativen utgör nationella bristområden.

I fortsättningen kallas gymnasielärarutbildning för verksamhet i de yrkesförberedande programmens karaktärsämnen för enkelhetens skull för yrkeslärarutbildning.

I projektplanen för projektet *Lärarutbildning sydost - Yrkeslärarutbildning och Tekniklärarutbildning (2006-03-24)* beskrivs uppdraget att utreda och föreslå en gemensam Yrkeslärarutbildning och Tekniklärarutbildning i sydost. Målet är att lärosätena i sydost tillsammans skall erbjuda en nationellt konkurrenskraftig utbildning till stöd för regionens och landets tillväxt.

Förutsättningar

Yrkeslärarutbildning i svenskt och internationellt perspektiv

Yrkeslärarutbildningen i Sverige omfattar enligt ny examensordning (från 1 juli 2000) 120 poäng, varav 60 poäng skall vara inom karaktärsämnet och 60 poäng i allmänt utbildningsområde, AUO. Ett obligatoriskt examensarbete på 10 poäng har införts inom AUO. Studenterna har möjlighet att kombinera ett karaktärsämne med ytterligare 60 poäng i ett annat undervisningsämne i gymnasieskolan och på så sätt få en lärarexamen som omfattar 180 poäng.

För behörighet krävs minst 60 poäng yrkesrelevant högskoleutbildning, till exempel yrkestekniska utbildningar (YTH). I vissa fall kan andra meriter som visar på både generella kunskaper och spetskompetens i yrkesämnet prövas (valideras) som motsvarande 60 högskolepoäng. Kvalificerad yrkesutbildning (KY) är exempel på andra utbildningar som kan valideras och eventuellt godtas. Utöver högskolepoäng krävs också relevant yrkeserfarenhet. Kravet på yrkesutbildning varierar mellan 4 och 6 år beroende på lärosäte.

Yrkeslärarutbildning har sedan längre tid tillbaka erbjudits i Sverige av Lärarhögskolan i Stockholm, Göteborgs universitet, Malmö högskola, Umeå universitet och Linköpings universitet. Utöver detta har det under senare tid tillkommit sådana utbildningar i Högskolan Dalarna, Högskolan för lärande och kommunikation HLK - Jönköping, Karlstads universitet och Luleå tekniska universitet.

Åtta lärosäten medverkar för närvarande i Regeringens särskilda satsning – SÄL. (SFS 2005:568 Förordning om SÄrskild utbildning av Lärare i yrkesämnena). Inom SÄL ges tillträde till utbildning för verksamma yrkeslärare, som saknar behörighet enligt examensordningen. Utbildningen ges på halvfart och den sammanlagda utbildningstiden omfattar högst 60 poäng. Utbildningssatsningen motiveras av dagens stora lärarbrist och det ökande rekryteringsbehovet av lärare för undervisning i yrkesämnena/karaktärsämnena med anledning av pensionsavgångar. Idag utbildas jämfört med behovet för få lärare även med hänsyn till SÄL. Antagningen till utbildningen medför ett omfattande arbete med validering av arbetslivserfarenhet för tillträde och för bedömning av kompletteringsbehov hos de sökande.

Yrkeslärarutbildningen är en variant av det nationella lärarprogrammet och omfattar 120 poäng. Flera av de högskolor som erbjuder yrkeslärarutbildning

i dag har endast det korta programmet med innehåll motsvarande AUO på 60 poäng, medan förkunskaper motsvarande 60 poäng i yrkesteori plus omfattande yrkeserfarenhet är ett antagningskrav.

Utvecklingsbehov inom yrkesutbildningen i Sverige

Aktuella problem och utvecklingsbehov för den gymnasiala yrkesutbildningen i Sverige blir centrala också för utbildningen av lärare för yrkesutbildning. Vid en EU-konferens, som nyligen genomfördes i Espoo i Finland (TTVET – The changing role of Vocational Education Training of Teachers and Trainers – 3-4 april 2006), gavs en överblick över aktuella problemställningar. Svensk och internationell erfarenhet att ta fasta på inför utveckling av en yrkeslärarutbildning inom sydost är:

- Utvecklingen i ”fronten” av olika yrkessektorer går fort. Ett problem med kåren av yrkeslärare vid gymnasieskolan är att deras kunskaper snabbt blir föråldrade.
- Modern teknologi och för respektive yrkessektor relevant kompetens inom IKT finns i spetsföretagen inom näringsliv och industri, men inte i tillräcklig grad vid gymnasieskolan.
- Den svenska modellen för yrkesutbildning innebär ett relativt sett svagare fokus mot yrkessektorn jämfört med många andra länder, där dessa utbildningar oftast där är separata och självständiga skolenheter. Dessa utländska utbildningar får därmed en egen och högre status.
- Yrkeslärarutbildningen måste få en starkare internationell anknytning, till exempel genom Leonardo da Vinci-projekt inom EU:s utbildningsprogram och NORDPLUS-projekt – gärna med garanterade möjligheter till utlandspraktik.

Yrkeslärarutbildning i sydost

Behovsbilden i sydostregionen

Utbildningen bör i fråga om inriktningar och volym bygga på identifierade regionala och nationella behov. Den erbjuds förslagsvis i nätburen form och ges som en distansutbildning i nära samverkan med kommuner och lärcentra inom sydostregionen. Målgruppen är dels yrkesverksamma lärare utan formell lärarbehörighet, dels yrkesverksamma personer, som önskar bli yrkeslärare.

Även om studenterna i ett inledningsskede huvudsakligen kommer från den egna regionen, så måste utbildningen vara öppen för en nationell målgrupp. En aktuell översikt över inriktningar för den svenska gymnasieskolans

yrkesutbildningar från och med Gy07 ges i bilaga 1. Resultatet av en enkätundersökning över behoven av yrkeslärare bland gymnasieskolorna i länen Blekinge, Kalmar och Kronoberg finns i bilaga 2. Undersökningen ger dels en uppfattning om andelen nu verksamma obehöriga yrkeslärare, dels rektorernas bedömning av rekryterings-behoven under de närmaste 5-10 åren framåt.

Utbildningens ambitionsnivå i fråga om poäng och innehåll

Utbildningen kan i princip ha tre ambitionsnivåer i fråga om poängmässig och innehållslig omfattning:

1. Utbildningen begränsas till att omfatta det korta programmet AUO 60 i dess nuvarande generella form, men anpassas så långt möjligt till respektive yrkessektors speciella behov. Ingen yrkesteori eller yrkesdidaktik ges i utbildningen. Då vänder den sig enbart till studenter som redan har motsvarande 60 poäng yrkesteori och omfattande yrkeserfarenhet.
2. Utbildningen kan ges i en yrkesdidaktisk projektinriktad variant av AUO 60 kombinerad med ett urval av yrkesteoretiska kurser på 20-poängsnivå, som utvecklas vid relevanta miljöer vid Blekinge tekniska högskola, Högskolan i Kalmar och Växjö universitet i samarbete med näringslivet. Utbildningen ges i nätburen form och på distans på trekvartsfart (med sommarterminer). Huvudmålgrupper är dels nu verksamma lärare utan lärarexamen, dels yrkesverksamma som vill bli yrkeslärare.
3. Utbildningen erbjuder hela programmet om 120 poäng med fullständig yrkesteoretisk utbildning som bas. En fullständig yrkeslärarutbildning kan möjligen ges inom någon sektor som exempelvis teknik eller omvårdnad. Men generellt skulle en sådan utbildning kräva stora insatser för flertalet av yrkesprogrammen.

Alternativ nr 2 bedöms av oss vara det mest realistiska i en inledande fas och dessutom ha störst utvecklingspotential i förhållande till dels rekrytering av studenter, dels våra möjligheter att leva upp till aktuella krav på kvalitet i en modern yrkeslärarutbildning. Samtidigt som alternativ 2 genomförs bör Alternativ 3 utredas och utvecklas för att efter hand erbjudas .

Utbildningens tre ambitionsnivåer som beskrivits ovan för en lärarexamen på 120 poäng för verksamhet i gymnasieskolans yrkesförberedande programs karaktärsämnen kan sammanfattas i följande tabell.

Tabell: Översikt över alternativa utbildningsvägar

Alternativ 1: 120 p	Alternativ 2: 120 p	Alternativ 3: 120 p
60 poäng tillgodoräknas genom validering, t. ex. avseende meriterna yrkescertifikat/gesällbrev och 4-6 års kvalificerad relevant yrkeserfarenhet.	40 poäng tillgodoräknas genom validering	Inget tillgodoräknande genom validering
60 poäng studeras inom Akademi sydost	80 poäng (20+60) studeras inom Akademi sydost	120 poäng studeras inom Akademi sydost
	20 poäng Yrkesteori och kvalificerad APU i samverkan med näringslivet	60 poäng Yrkesteori och kvalificerad APU i samverkan med näringslivet
60 poäng Centrala kunskapsområden Allmän yrkesdidaktik Fördjupad yrkesdidaktik VFU, nationell, ev. även internationell Examensarbete	60 poäng Centrala kunskapsområden Allmän yrkesdidaktik Fördjupad yrkesdidaktik VFU, nationell, ev. även internationell Examensarbete	60 poäng Centrala kunskapsområden Allmän yrkesdidaktik Fördjupad yrkesdidaktik VFU, nationell, ev. även internationell Examensarbete

Kommentarer:

- Alternativen 1 och 2 är de två vanligast förekommande utbildningsvägarna till lärarexamen vid landets lärosäten.
- Alternativ 3 finns vid Lärarhögskolan i Stockholm. Göteborgs universitet planerar en nystart av denna 120 poängsvariant.
- I södra Sverige finns ingen utbildning enligt alternativ 3.

Möjlighet till påbyggnadsutbildning för breddad/kompletterad/ utökad lärarexamen från 120 poäng till 180 poäng

Enligt gällande examensordning är det möjligt att komplettera en lärarexamen på 120 poäng till en examen på 180 poäng genom att studera en inriktning på 60 poäng som ger kompetens för verksamhet inom gymnasieskolan, till exempel i matematik, naturkunskap, datavetenskap.

Sydosts tre lärosäten erbjuder redan i dag sådana inriktningar (60 poäng), som ges nätburna och på distans enligt följande:

Blekinge tekniska högskola

Datavetenskap
Omvårdnad

Högskolan i Kalmar

Matematik
Kemi
Biologi
Naturkunskap i framtidens skola

Växjö universitet

Datavetenskap
Fysik
Matematik
Naturkunskap

Kommentarer:

- Om en person med högskoleingenjörsexamen erhållit lärarexamen enligt något av alternativen 1-3 ovan och väljer att studera en påbyggnadsutbildning i datavetenskap får självfallet hon/han ett tillgodoräknande inom denna inriktning av lika och/eller relevanta kurser från sin ingenjörsexamen.
- Det finns i dag ett intresse från personer med ny lärarexamen för verksamhet i gymnasieskolan – till exempel med inriktningskombinationerna biologi/kemi, matematik/fysik, fysik/kemi – att komplettera/utöka sin examen med naturkunskap (60 p). Naturkunskap (kurs A) är ett kärnämne och ger därför ett större tjänsteunderlag än de enskilda karaktärsämnena biologi, fysik och kemi, som endast finns på N- och T-programmen.
- Inriktningarna ovan består även av 10 poäng verksamhetsförlagd utbildning
- Inriktningarna vid Växjö universitet ges även under två sommarterminer och har därför en total studieperiod på 1,5-2 år.

Dubbel examen, civilingenjör och lärare i gymnasieskolan, 200 poäng

KTH har inrättat programmet Civilingenjör & Lärare (CL) som ges i samarbete med Lärarhögskolan i Stockholm. Utbildningen är på 200 poäng och har inriktningskombinationerna matematik och fysik, matematik och kemi samt matematik och IT-datateknik.

Det finns goda möjligheter att utveckla en motsvarande lärarutbildning vid BTH med dubbel kompetens civilingenjör/lärare med inriktningskombinationen matematik och IT-datateknik torde ha goda möjligheter att tillskapas i sydostregionen med BTH som huvudort. Grundförutsättningen för en sådan utbildning är att programrådet för civilingenjörsutbildningen och BTH har en positiv inställning till förslaget.

Vi föreslår planering och utveckling av en sådan lärarutbildning under läsåret 2006/07.

Utbildningens karaktär

Samverkan med näringsliv, kommuner och lärcentra

Yrkesutbildningen i Sverige – och därmed yrkeslärarutbildningen - måste i högre grad jämfört med dagens situation bygga på samarbete mellan skola/högskola och näringsliv/företag. En ny yrkeslärarutbildning i sydost måste utgå från miljöer med aktuell och relevant kompetens vid de tre lärosätena med medverkan av företagens spetskompetenser inom sydostregionen samt på tillgängliga utvalda skolmiljöer. Det är högst sannolikt att lärarkrafter måste användas både från industri och näringsliv och från de utvalda skolmiljöerna. Kompletterande utbildning av lärarkrafter för yrkesteori, yrkesdidaktik, handledning och mentorskap behöver anordnas och erbjudas. Mentorerna för APU (Arbetsplatsförlagd utbildning) behöver utbildas.

Projektgruppen har haft inledande kontakter med chefen för Svenskt Näringslivs regionkontor, som är mycket positiv till initiativet och gärna hjälper till med att anordna konkreta möten mellan branschrepresentanter och projektansvariga vid lärosätena.

Utbildningen kommer att ges i nätburen form och på distans. Studietakten föreslås vara på halvfart eller trekvartsfart, med utnyttjande av sommarperioden. Samverkan med ett antal kommunala lärcentra etableras under planeringsfasen.

Utbildningsprofil och pedagogiska riktlinjer

Det mest angelägna för en pedagogiskt profilerad utbildning är att den av studenten uppfattas som en integrerad helhet. Kunskapen om IT-stöd i undervisning (t.ex. erfarenheterna från Nätuniversitetets utvecklingsprojekt), arbetslivspedagogik, studievägledning på nätet, biblioteksservice samt IT-stödd validering av reell kompetens i nära samverkan med branschorganisationerna, skall tillämpas och utvecklas i utbildningen.

Utbildningen utformas till sin struktur och pedagogiska ansats för att möta och erbjuda lösningar i förhållande till den problembild som tecknats i föregående avsnitt. Ett allmänt utbildningsområde med fokus på yrkeslärare, liksom på kurser med innehåll från modern yrkesteori och ny teknologi, måste utvecklas. En modell med integrerade utbildningsdelar och projektorienterat arbetssätt förordas. Goda exempel kan hämtas från Danmark

och Norge. Exempel på projektorienterade arbetsätt i samverkan med näringsliv och industri kan hämtas från Aalborgs universitet. Vid Høgskolen i Akershus, Oslo (f.d. Statens Yrkespedagogiska Högskola), har man lång erfarenhet av yrkeslärarutbildning och genomför nu intressant försöksverksamhet med nätbaserad yrkesutbildning. Under planering av utbildningen kan inspiration och erfarenheter hämtas från nämnda lärosäten men också från andra som kommit långt i utvecklingen.

De olika aktörerna i utbildningen skall arbeta efter samma pedagogiska principer och med gemensamma målsättningar och visioner. Pedagogiska principer för den yrkespedagogiska utbildningen skall förankras i det praxisfält undervisningen riktas mot och genomsyra hela utbildningsprocessen. Pedagogik/didaktik och yrkeskunnande skall integreras och vara en huvudprincip i hela utbildningen. De studerande skall tränas i att uttrycka sig muntligt och skriftligt samt i att reflektera över relationer mellan yrkeskunnande och yrkespedagogiska frågor. Utvecklingskompetens är ett viktigt kunskapsmål för att främja innovation och att kunskaper inte blir föråldrade. En hållbar utveckling skall integreras i samtliga av utbildningens delar. Studenters medverkan och möjligheter att påverka utbildningens upplägg och genomförande beaktas. Problem- och uppgiftsorienterat samt kooperativt lärande skall präglade det pedagogiska upplägget. Det kräver samarbete och främjar bl.a. studenters delaktighet. Samarbetsförmåga utvecklas också genom att samma pedagogiska principer och utbildningsmål tillämpas och kommer till uttryck i alla förekommande relationer mellan aktörerna vid lärosäte, gymnasieskola och praktikplats.

Underlag för utbildningsplan

Nedanstående bild ger en översikt över den utbildningsstruktur som nu diskuteras. Den finns även beskriven på sidan 11.

Varianter av yrkeslärarutbildning - 120 p

Utbildningen efter antagningen omfattar 60 poäng eller 80 poäng. (80 poäng krävs om yrkesteorin behöver kompletteras med 20 poäng).

Kompletterande 20p yrkesteori handhas av lärosätenas respektive specialistmiljöer i samverkan med näringslivet.

En del (30p) av AUO 60 genomförs för hela studerandegruppen gemensamt och i flexibel distansform av de tre lärosätena i samverkan.

Den andra delen (30 p) av AUO 60 p – består av fördjupad yrkesdidaktik, VFU och examensarbete.

Yrkesteori/ motsv. 60 p

- o 40 p förutsätts / valideras
- o 20 p yrkesteori - i samverkan med näringslivet (APU)

AUO 60 p för yrkeslärare

Del 1, gemensamt för alla:

- o Centrala kunskapsområden
- o Allmän yrkesdidaktik

Del 2, specifikt för yrkesområden:

- o Fördjupad yrkesdidaktik
- o VFU – nationellt eller internationellt förlagd
- o Examensarbete

Utbildningen föreslås i första omgången arbeta med cirka 60 platser.

Yrkesteori, 60 poäng (40+20)

Det förutsätts att den studerande vid antagningen redan har motsvarande 40 poäng yrkesteoretisk utbildning. En del av dessa poäng kan tillgodoräknas i en bedömning av reell kompetens och validering (se nästa avsnitt). Ett antal kurser omfattande 20 poäng ges av de kompetensmiljöer, som de tre lärosätena inom Akademi sydost har och kompletteras med spetsmiljöer inom näringslivet i regionen. Ansvaret mellan lärosätena uppdelas i huvudansvar och delansvar för utbildningen.

Utbildningen i de yrkesteoretiska 20 poängskurserna förutsätts bli utbildning inom det aktuella yrkesfältet och representera senaste synsätt och tillämpningar inom något av yrkesfältets områden.

Huvudansvar följer uppdelningen i kompetensmiljöerna på lärosätena.

Allmänt utbildningsområde, AUO, 60 poäng

Del 1, centrala kunskapsområden, 30 poäng

I denna del ges generell lärarkunskap rörande läraruppdraget. Vidare behandlas yrkesutbildningarnas innehåll och strukturella uppbyggnad i Sverige och internationellt. Frågor om demokrati, värdegrund, hållbar utveckling, ekologiska betingelser, arbetsmiljöfrågor, entreprenörskap och yrkesetiska frågeställning behandlas med utgångspunkt från yrkesutbildningarnas områden.

Allmän yrkesdidaktik omfattar pedagogiska frågor relaterade till yrkesutbildning och kunskapsutveckling i skola och arbetsliv. Området omfattar planläggning, genomförande, värdering, kritisk analys och utveckling av yrkes- och arbetsplatsrelaterade läroprocesser i skola och yrkesliv. Frågor om lärande, undervisning och specialpedagogik behandlas med utgångspunkt från de krav som en modern yrkesutbildning ställer. Särskild vikt läggs vid frågor om lärande på arbetsplatsförlagd utbildning, i lärlingsutbildning och i projektbaserad undervisning. Frågor om IKT behandlas dels med utgångspunkt från förändringar och utveckling i kultur-, samhälls-, arbetsliv och arbetsmarknad, dels med utgångspunkt från yrkesspecifika tillämpningar.

Del 2, specifikt för yrkesområden, 30 poäng

Fördjupad yrkesdidaktik (10 p)

Fördjupad yrkesdidaktik omfattar teoretisk och praktisk fördjupningsuppgift direkt relaterad till det egna yrkesområdet och kan med fördel förläggas till arbetsplats eller VFU-skola. Inom den fördjupade yrkesdidaktiken behandlas också mål- och resultatstyrning, bedömning och betygsättning.

Verksamhetsförlagd utbildning, VFU (10 p)

Den verksamhetsförlagda del av utbildningen, som är förlagd till gymnasieskola genomförs som en integrerad del av yrkesdidaktiken och vid annan skola än den där den studerande eventuellt har deltjänst. Studenter med egna erfarenheter från svensk yrkesutbildning kan med fördel genomföra sin VFU i annat land, t.ex. inom Nordplusutbyte eller som en komponent i Leonardoprojekt.

Examensarbetet (10 p)

Examensarbetet skall ha relevans för den egna yrkesfördjupningen och kan med fördel genomföras som konkret projekt i anslutning till APU eller till VFU.

Organisation, innehåll och ansvarsfördelning

Infrastruktur och samspel mellan lärosätena

Utbildningen föreslås innehållsligt bygga på ett begränsat urval av kompetensmiljöer vid de tre lärosätena. Fördelning av ansvaret för genomförandet av utbildningen utgår från dessa kompetensmiljöer. Varje förgrening av utbildningen skall bygga på samarbete med relevanta miljöer inom industri och näringsliv i regionen. Samarbetet bör omfatta lärarkrafter, utbildningsmiljöer och arbetsplatsförlagd utbildning, APU. Ett antal mentorer för respektive yrkesområde bör rekryteras i projektets inledande skede och utbildas för uppgiften.

Fysiska miljöer för utbildningen blir lärosäten, högskolecentra/lärcentra, näringslivspartners miljöer och skolmiljöer.

Förslag till förgreningar och ansvarsfördelning på lärosätena

Yrkesprogram	Ansvar (Delansvar)			Kommentarer
	HiK	VxU	BTH	
Barn- och fritid	X			
Byggprogrammet		X		
Elprogrammet			X	
Energiprogrammet	x	x	x	Utreds
Estetiska programmet		x		Utreds
Fordonsprogrammet		X		
Handel&administration	x	x	x	Utreds
Hotell- o restaurang	(x)	(x)		Eventuellt
Hantverksprogrammet				
Industriprogrammet			X	
Livsmedelsprogrammet	X			
Medieprogrammet	X	(x)	(x)	KK-sydost
Naturbruksprogrammet	X (vit)	X (grön)		
Omvårdn. programmet	x	x	X	
Teknikprogrammet	(x)	x	X	

En överenskommelse om val av bästa teknologier för flexibelt lärande bör göras (t.ex. val av utbildningsplattform), så att studenter, lärare och externa

parter får kompatibla verktyg och problemfri kommunikation, gemensam teknisk inskolning, enhetlig support, m.m.

Internationella möjligheter

Den internationella rörlighetens fördelar både personellt och genom kunskapsöverföring är välkänd av alla inom utbildningsområdet. Möjligheten till studier och/eller praktik i andra länder är ett högt prioriterat område av regeringen och dess myndighet för dessa frågor, Internationella programkontoret (IPK) i Stockholm. Regeringen har under året accentuerat betydelsen av de internationella möjligheterna i t.ex. EU-programmen inte minst för lärarutbildningarna genom debattartiklar av utbildnings- och kulturministern i olika lokala dagstidningar. IPK genomför under detta år ett särskilt projekt för lärarutbildningarna "Läraryftet", vars syfte är att bland annat avsevärt öka antalet in- och utresande studenter.

Under höstterminen 2006 kommer IPK att lokalt/regionalt bjuda in ansvarig personal från högskolor och universitet för information och diskussion om EU:s nya reviderade internationella utbildningsprogram. Här kan nämnas att studentutbyte inom Erasmus och praktikutbyte inom Leonardo da Vinci, procedur A, kommer att slås samman och samordnas till ett gemensamt program (eller likställas). Slutligt beslut om detta finns inte i skrivande stund. Ett sådant beslut tas för att underlätta utlandspraktik för studerande inom olika former av yrkesutbildning. Dock kommer möjligheten att göra utlandspraktik samt att starta och genomföra större projekt inom Leonardo da Vinci, procedur A respektive procedur B, att finnas kvar.

Leonardo da Vinci, procedur A:

Transnationell rörlighet är ett praktik- och utbytesprogram för elever, studenter, unga arbetstagare och utbildare som genomgår en yrkesutbildning och kompetensutveckling. Syftet är att uppmuntra individer till inhämtande av kunskaper genom praktik och teori, utveckla de europeiska kontakterna, stärka kopplingen mellan arbetsliv och yrkesutbildning, utveckla språkkunskaperna och utbyta erfarenheter och goda lösningar för yrkesutbildningen.

Leonardo da Vinci, procedur B:

Målet för Leonardo da Vinci-projekt inom procedur B är att förbättra yrkesutbildningen i Europa. Programmet ska också främja yrkesutbildningens roll för att öka företagandets och konkurrensförmågan hos företag i de 31 programländerna, vilket i sin tur kan bidra till att skapa fler arbetstillfällen. Leonardo da Vinci omfattar grund- och vidareutbildning på alla nivåer (förutom grundskola och förskola).

Internationella programkontorets hemsida: www.programkontoret.se

En ny yrkeslärarutbildnings status i sydost ökar betydligt genom deltagande i Leonardo da Vinci-program. En målsättning bör också vara att medverka som huvudkoordinator och därmed skriva en ansökan för ett större projekt inom Leonardo da Vinci, procedur B. Ansökan skall i så fall utarbetas och insändas i månadsskiftet april-maj 2007 eller 2008 med projektstart i november 2007 alternativt 2008.

Goda exempel på aktuella Leonardo da Vinci-projekt för erfarenhetsutbyte finns vid Lärarhögskolan i Stockholm. Göteborgsregionens Tekniska Gymnasieskolor (i samarbete med t.ex. Volvo Cars) är huvudkoordinator för programmet IVOLVE, Industrial Vocational Optimal Learning Valid for Europe. Projektadress: www.ivoive.se.

Vid utvecklingen av de internationella möjligheterna kan European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop) vara en betydelsefull diskussionspartner. Adress till Cedefop: www.cedefop.europa.eu

Rekrytering, validering och antagning

1 januari 2003 trädde nya bestämmelser i kraft som reglerar behörighet till grundläggande högskoleutbildning. En sökande skall kunna få sin behörighet prövad inte bara utifrån sina formella meriter utan också utifrån sin reella kompetens. I propositionen "Den öppna högskolan" 2001/02:15, beskrivs begreppet validering som "en strukturerad metod för bedömning, värdering och erkännande av den reella kompetensen", sidan 77.

Validering inbegriper hela processen genom vilken den reella kompetensen skall synliggöras. De nyckelord som enligt A Tursell m.fl. (2005) blivit tydliga i utvecklingen av begreppet är *identifiering, bedömning, värdering, dokumentation och erkännande*

Generella rekommendationer för hur högskolan skall hantera frågor om validering av reell kompetens finns bland annat i SUHF (Dnr 42/03), Rekommendationer för arbetet med att validera reell kompetens inom högskolan.

På yrkeslärarutbildningens område finns erfarenheter från projekt kring hur validering av reell kompetens kan genomföras. Man kan utveckla en metod som innebär bland annat att studenten med stöd av IT-baserat hjälpmedel beskriver sin CV och gör en egen värdering av sin kompetensprofil. Därefter genomförs en dokumentanalys och bedömning av företrädare för branschorganisationer som i slutsteget ger ett samlat underlag till högskolan. Denna metod används bland annat av universiteten i Umeå, Karlstads och Luleå universitet samt av Lärarhögskolan i Stockholm. Eftersom branschorganisationerna engagerats på nationell nivå kan man förmoda att dessa inte är intresserade av att gå in i nya samarbeten på regional eller lokal nivå med alternativa systemlösningar.

Systemet som tagits fram av Centrum för validering finns i Skellefteå och kan studeras på adressen www.valiweb.se. Priset för användningen är 50000 kr i anslutningsavgift och därefter 3000 kr/student.

Vi föreslår att yrkeslärarutbildningen inom Akademi sydost ansluter sig till det utvecklade systemet.

Förslag till aktivitetsplan

Utveckling och igångsättning av yrkeslärarutbildningen inom *Akademi sydost* föreslås som ett projekt under hösten 2006 och våren 2007 med sikte på start höstterminen 2007. En gemensam projektorganisation bör leda arbetet som omfattar följande steg:

- Genomföra seminarier med de lärare som valts från lärosätenas medverkande kompetensmiljöer för att skapa samsyn kring utbildningen och initiera planering och kursutveckling vid medverkande institutioner/sektioner.
- Samordna och stödja institutionernas/sektionernas arbete med att bygga upp konkreta kontakter och teckna avtal med samarbetsparter i det regionala näringslivet som förväntas delta i delar av utbildningen.
- Samordna och stödja institutionernas/sektionernas arbete med att bygga upp konkreta kontakter och att teckna avtal med de gymnasieskolor och lärcentra, som förväntas delta i utbildningen.
- Välja teknologi och avtala om IT-pedagogiskt stöd för flexibelt lärande som skall tillämpas genomgående i utbildningen. Det förutsätts att respektive lärosätes experter på området medverkar i arbetet.
- Genomföra seminarier med respektive lärosätes studieväglednings- och antagningsenheter för att uppdatera allas kunskande kring det system för information, dokumenthantering och validering som tillämpas för yrkeslärarutbildningen.
- Förbereda och genomföra utbildning av mentorer och handledare.
- Skriva en ansökan om ett Leonardo da Vinci-projekt. Denna ansökan görs i samarbete med nationella och internationella partners, som representerar gymnasieskolor, andra offentliga enheter samt fackliga och branschorganisationer.
- Utveckla ett nytt program för utbildning till dubbel examen: civilingenjör och lärare.
- Utforma en detaljversion av *Utbildningsplan* för beslut under vt 2007.

Om beslut fattas att förslagen i rapporten skall förverkligas så går utvecklingen in i en fas med konkret utvecklingsarbete där ansvariga från

institutioner, ämnesföreträdare, ledningsenheter, antagningsenheter, kommunala samarbetsparter, m.fl. måste involveras. Varje lärosäte föreslås utse en ansvarig projektledare, som håller i utvecklingsarbetet. De tre utsedda träffas regelbundet och samordnar insatser och arbetsfördelning mellan lärosätena.

Lönekostnader för projektledare och annan medverkande personal i projektledningen från de tre lärosätena finansieras av respektive högskola/universitet.

Projektet förutsätter ett nära samarbete med administrativa gruppen i Akademi sydost avseende denna grupps utredningar och resultat med avseende på antagning, registrering, examination och utfärdande av examen samt övriga administrativa och ekonomiska rutiner.

Kostnads kalkyl avseende utbildningen

Projektgruppen har fått i uppdrag att komma med en kostnads kalkyl för igångsättningsfasen av yrkeslärarutbildningen. Under läsåret 2006/07 domineras utvecklingsarbetet av planeringsarbete och möten mellan de aktörer inom och utom lärosätena som förväntas vara aktiva under genomförandet av utbildningen. Nedanstående förteckning beskriver vad vi anser bör göras. En precis bedömning av kostnaderna för arbetet är svår att göra på nuvarande stadium och de summor som anges är ungefärliga och framtagna på basis av tidigare erfarenheter av kostnader för utvecklingsarbete.

Kostnads kalkyl för läsåret 2006/07

Planerings- och administrativa uppgifter

Löne- och driftkostnader för projektet	300 kkr
Planeringsmöten och samordningskonferenser med medverkande institutioner inom Akademi sydost inklusive resekostnader för medverkande institutioner	100 kkr
Planeringsmöten och samordningskonferenser med regionens gymnasieskolor	100 kkr
Planeringsmöten och samordningskonferenser med regionens fackliga- och branschorganisationer	100 kkr
Övergripande planeringsmöten och samordningskonferenser för medverkande i utbildningen (representanter från medverkande gymnasieskolor och företag, representanter från branscherna och de fackliga organisationerna, lärosätenas antagnings- och informationsavdelningar, valideringscentrum, m.fl.)	200 kkr
Kostnader för valideringsprocessen	200 kkr
Summa:	1 000 kkr

Internationella projekt

Betydelsen av och målet för olika internationella program finns tidigare redovisat i denna rapport på sidorna 19-20.

EU:s program - Leonardo da Vinci projekt

Prioriterade områden inom EU:s LdV-program är följande fyra:

- *Pilotprojekt (innovativa utbildningsmaterial/-metoder).*
- *Språkprojekt (språkutveckling inom yrkesutbildning).*
- *Transnationella nätverk (samla in, analysera och sprida goda exempel).*
- *Utveckling av referensmaterial (forskningsinriktade projekt).*

Inom Akademi sydosts yrkeslärarutbildning bör ett projekt inom området ”Transnationella nätverk” ligga till grund för en ansökan. Eventuellt kan även området ”Pilotprojekt” bli aktuellt i ett senare skede av utbildningen. Deltagande institutioner/organisationer bör, förutom lärosätena vara 4-6 gymnasieskolor, ett tiotal arbetsplatser, aktuella branschorganisationer och fackliga organisationer, m.fl.

Ansökans totala budget bör omfatta ett belopp på 3,0–5,0 Mkr.

Nordplusprojekt

Nordplus är Nordiska Ministerrådets program för lärare och studerande vid nordiska universitet, högskolor och andra postgymnasiala utbildningar. Nordplus baserar sig på nätverkssamarbete. Under läsåret 2006/07 prioriteras bland annat ansökningar som inkluderar samarbete mellan universitet/högskolor, näringsliv och offentlig sektor. Det gäller aktiviteter som kortare eller längre praktik samt nätverksaktiviteter för framtagande av nyskapande undervisningsmaterial och pedagogiska metoder.

Utveckling och förnyelse av yrkeslärarutbildningarna, är ett aktuellt insatsområde för samtliga nordiska länder. Samarbetet inom Norden underlättas av kulturell och pedagogisk närhet mellan länderna. Projektet bör under hösten utveckla närmare kontakter inom Norden med syftet att söka medel från Nordplus för ett projekt som moderniserar och höjer kvaliteten i yrkeslärarutbildningen.

Etablering av internationella partners	100 kkr
Planerings- och ansökningsarbete	100 kkr
Summa:	200 kkr
Totalsumma för lå 2006/07:	1 200 kkr

Fortsatta utvecklings- och driftkostnader för läsåret 2007/08

Samtidigt som första omgången studenter är igång med utbildningen bör arbetet fortsätta med utveckling av fullständiga utbildningar inom flera yrkessektorer. Lärosätena måste då utveckla sina kompetensmiljöer med målet att kunna ge hela 60-poängsblocket inom yrkesteori på så många sektorer som möjligt, dvs. ge hela 120-poängsutbildningen.

En fortlöpande utvärdering av den påbörjade utbildningen bör genomföras med start hösten 2007. Engagemangen i internationella projekt kan förväntas komma igång under 2007/08 och måste delfinansieras.

Fortsatt projektarbete med ovanstående innehåll: **400 kkr**

Undervisningen under inledningsfasen av utbildningen

Institutionernas kostnader för undervisningen täcks av anslagsmedel svarande mot de ordinarie prislapparna (hst/hpr). Kurserna inom AUO 60 poäng tilldelas medel enligt undervisningsprislapp. För de kurser på totalt 20 poäng som ges som kompletterande teori, didaktik och kvalificerad praktik i aktuellt yrkesområde och med inriktning mot modern teknologi tilldelas medel enligt NT-prislapparna.

En reserv för att täcka upp för små undervisningsgrupper föreslås stå till utbildningens förfogande för den första utbildningsomgången.

Reserv under de första två åren omfattande perioden från höstterminen 2007 och till och med höstterminen 2009 **800 kkr**

Principer för avtal mellan lärosätena

Samarbetsmodellen innebär att varje branschgren av yrkeslärarutbildningen har ett av de tre lärosätena som huvudansvarigt. Härigenom knyts varje student ekonomiskt till ett av lärosätena. Avtalet som gäller driftsfasen av utbildningen kan ta detta till utgångspunkt, eftersom driftmedlen via hst/hpr är knutna till studenterna.

De kostnader som kan hänföras till projektet för gemensam utveckling avsätts även fortsatt fram till och med 2008 som särskilda projektmedel (redovisat ovan) inom ramen för Akademi sydost.

Yrkesförberedande program i gymnasieskolan

De olika gymnasieprogrammen i Sverige kan antingen vara studieförberedande, yrkesförberedande eller båda delar. I det följande förtecknas program som är yrkesförberedande.

Utbildningsprogram

Barn- och fritidsprogrammet
Byggprogrammet
Elprogrammet
Energiprogrammet
Estetiska programmet
Fordonsprogrammet
Handels- och administrationsprogrammet
Hotell- och restaurangprogrammet
Hantverksprogrammet
Industriprogrammet
Livsmedelsprogrammet
Medieprogrammet
Naturbruksprogrammet
Omvårdnadsprogrammet
Teknikprogrammet

Barn- och fritidsprogrammet

Barn- och fritidsprogrammet har två nationella inriktningar (2006):

- **Fritid** - Förbereder för arbete med fritidsverksamhet för alla åldrar.
- **Pedagogisk och social verksamhet** - Förbereder för arbete med barn och ungdomar på förskola och fritidshem, samt inom den sociala sektorn som till exempel socialtjänsten etc.,.

Barn- och fritidsprogrammet får tre nationella inriktningar enligt GY07:

- **Fritidsverksamhet**
- **Pedagogiskt arbete** samt
- **Socialt arbete.**

Byggprogrammet

Byggprogrammet har fyra nationella inriktningar:

- **Anläggning** - Inriktning mot att bygga vägar, järnvägar, broar, vattenrör och avloppsrör, samt att anlägga parker och torg. Även bergarbeten ingår.
- **Husbyggnad** - Inriktning mot trä, betong, mureri, glasmästeri eller golvläggning.
- **Måleri** - Inriktning mot målning (både inom- och utomhus), glasmästeri och golvläggning.
- **Plåtslageri** - Inriktning mot plåtslageri, isolering och ventilation.

Elprogrammet

Elprogrammet har fyra nationella inriktningar:

- **Automation** - en inriktning mot hur man styr, underhåller och programmerar maskiner.
- **Datorteknik** - En inriktning mot hur datorer fungerar och kan användas. Inriktningen innefattar kunskaper om bl. a. nätverk och programmering.
- **Elektronik** - en inriktning mot både analog och digital teknik. Den innefattar kunskaper om apparater som till exempel förstärkare och video men också om t.ex. medicinsk teknik och fordonselektronik.
- **Elteknik** - För arbete med elinstallationer av till exempel telefon, larm och belysning men också för större system, t.ex. telekommunikations- anläggningar.

Elprogrammet får tre nationella inriktningar enligt GY 07:

- **Automatiseringsteknik,**
- **Elteknik** samt
- **Informations- och kommunikationsteknik.**

Energiprogrammet

Energiprogrammet har tre nationella inriktningar:

- **Drifts- och underhållsteknik** - En inriktning för den som är intresserad av att arbeta med till exempel fastighetsskötsel, kraft- och värmeverk samt vattenkraftsteknik.
- **Sjöfartsteknik** - För de som vill arbeta med sjöfart, både på däck och i maskinrum eller även som yrkesfiskare.
- **VVS- och kylteknik** - Inriktning mot vatten- och värmeteknik där man bland annat arbetar med installationer av vatten-, värme- och sanitet för bostäder och industrier.

Energiprogrammet får två nationella inriktningar enligt GY07:

- **Energi och fastighetsteknik** samt
- **VVS- och kylteknik.**

Estetiska programmet

Estetiska programmet får fyra nationella inriktningar enligt GY07:

- **Bild- och formgivning,**
- **Dans,**
- **Musik samt**
- **Teater.**

Fordonsprogrammet

Fordonsprogrammet har fem nationella inriktningar:

- **Flygteknik** - För den som vill lära sig mer om hur flygplan är byggda, hur de styrs, samt hur radio- och navigeringssystem fungerar.
- **Karosseri** - För den som vill skaffa sig fördjupade kunskaper om hur man kan få bilar som är krockade eller rostskadade att få tillbaka både sitt utseende och sin säkerhet. Lackering kan ingå.
- **Maskin- och lastbilsteknik** - En inriktning mot tyngre fordon, till exempel lastbilar eller skog- och lantbruksmaskiner.
- **Personbilsteknik** - En inriktning mot personbilar och lättare fordon. Inriktningen innefattar kunskap om hur man mekar med bilar och hur man felsöker med hjälp av elektronik och data.
- **Transport** - För den som vill lära sig köra tung lastbil, lastbil med släp och truck och hantera gods

Fordonsprogrammet får tre nationella inriktningar enligt GY07:

- **Fordonsteknik,**
- **Karosseriteknik samt**
- **Transport och logistik.**

Handels- och administrationsprogrammet

Handels- och administrationsprogrammet har två nationella inriktningar:

- **Handel och service** - En inriktning mot ett valt område inom varu- eller tjänstesektorn. Exempel på yrkesområden är livsmedel, mode och textil, elektronik, samt sport och fritid.

- **Turism och resor** - Förbereder för arbete inom turistbranschen. Inriktningen innefattar kunskap i att arrangera resor, informations- och bokningssystem, samt vilka olika slags typer av boende och aktiviteter som kan erbjudas.

Handels- och administrationsprogrammet får tre nationella inriktningar enligt GY07:

- **Administrativ service,**
- **Handel och service samt**
- **Turism och resor.**

Hantverksprogrammet

Hantverksprogrammet vänder sig till den som är intresserad av hantverkskunskap, hantverksteknik, design och datortillämpningar inom olika hantverksyrken. Programmet består bland annat av en orientering av olika yrken, olika material och verktyg. Programmet förbereder för arbete till exempel inom följande yrkesområden: florist, frisör, guldsmed, keramiker, låssmed, skomakare, skräddare eller urmakare.

Programmet har inga nationellt fastställda inriktningar utan skolorna bestämmer själva lokalt vilka hantverksyrken man vill inrikta sig på.

Hantverksprogrammet får tre nationella inriktningar enligt GY07:

- **Florist,**
- **Frisör** och
- **Hantverk.**

Hotell- och restaurangprogrammet

Hotell- och restaurangprogrammet har två nationella inriktningar:

- **Hotell** - En inriktning mot receptions- och konferensservice.
- **Restaurang- och måltidsservice** - En inriktning mot matlagning och servering.

Hotell- och restaurangprogrammet får två nationella inriktningar enligt GY07:

- **Hotell** samt
- **Restaurang- och måltidsservice**

Industriprogrammet

Programmet förbereder för att:

Arbeta som till exempel CNC-operatör, maskinskötare, gjutare, processoperatör eller svetsare. Många yrken kräver en lärlingstid på ungefär 1-3 år efter avslutat gymnasium.

Skolorna har egna inriktningar. Exempel på det är CNC-teknik, plåt och svetssteknik, skärande bearbetning, träteknik, svetsning och verktygsteknik.

Industriprogrammet får inga nationella inriktningar enligt GY07. Huvudmannen kan genom att kombinera ämnen och kurser erbjuda flera specialiseringar inom programmet.

Livsmedelsprogrammet

Programmet förbereder för att:

Arbeta som till exempel bagare, konditor, styckare, charkuterist eller säljare av färdigmat och delikatesser. Många yrken kräver en lärlingstid på ungefär 1-4 år efter avslutat gymnasium.

Skolorna har egna inriktningar. Exempel på det är bageri, delikatesser, konditori, färskvaror, kött och charkuteri.

Livsmedelsprogrammet får inga nationella inriktningar enligt GY07. Huvudmannen kan genom att kombinera ämnen och kurser erbjuda flera specialiseringar inom programmet.

Medieprogrammet

Medieprogrammet har två nationella inriktningar:

- **Medieproduktion** - En inriktning mot olika medietekniker som expo, grafisk kommunikation, ljudmedier, fotografisk bild, rörlig bild eller textkommunikation.
- **Tryckteknik** - För den som vill fördjupa sina kunskaper om tryck. Inriktningen handlar om olika sorters tryckmetoder och att arbeta med datoriserade trycksystem.

Medieprogrammet får två nationella inriktningar enligt GY07:

- **Film/TV och ljud** samt
- **Kommunikation i ord, bild och form**

Naturbruksprogrammet

Efter genomgången program finns möjlighet att arbeta inom till exempel djurvård, hästhållning, jordbruk, miljövård, skogsbruk, trädgård, jakt och viltvård, sportfisketurism eller vattenbruk.

Skolorna har lokalt utformade inriktningar mot de olika verksamhetsområdena och många skolor erbjuder dessutom naturvetenskapliga kurser.

Naturbruksprogrammet får tre nationella inriktningar enligt GY07:

- **Djurhållning,**
- **Odling och gröna miljöer** samt
- **Skog och vatten**

Omvårdnadsprogrammet

Programmet förbereder för att arbeta som till exempel undersköterska, mentalvårdare eller hemvårdare.

Skolorna har egna inriktningar. Exempel på det är hälsa och friskvård, räddningstjänst, samt social omsorg.

Omvårdnadsprogrammet får inga nationella inriktningar enligt GY07. Huvudmannen kan genom att kombinera ämnen och kurser erbjuda flera specialiseringar inom programmet.

Teknikprogrammet

Programmet förbereder för vidare studier på universitet och högskola men kan också lokalt ha en mer yrkesförberedande profil.

Programmet har inga nationellt fastställda inriktningar utan skolorna bestämmer själva sina inriktningar.

Exempel på framtida yrkesområden är dator teknik, design, arkitektur, informationsteknik, miljö, musikproduktion och programmering.

Teknikprogrammet får inga nationella inriktningar enligt GY07. Huvudmannen kan genom att kombinera ämnen och kurser erbjuda flera specialiseringar inom programmet.

Bilaga 2: Enkät till gymnasieskolor med yrkesinriktade program. (Kalmar, Blekinge, Kronoberg – ca 80% svarsfrekvens.)

A= Hur många formellt obehöriga lärare har ni, som undervisar i programmet och som önskar komplettera till en lärarexamen?

B= Vilket behov av nyrekrytering av lärare räknar ni med under de kommande 5-10 åren?

